

Universitatea închisă și dușmanii ei

Alexandru Boguș

27 martie 2013

În seara zilei de 21 martie a anului de grație 2013, urma să se desfășoare în sala X (10), etajul I din sediul central al Universității Babeș-Bolyai (UBB), a optsprezecea ediție a Joi Mânioase, o seară dedicată proiectării și dezbaterii unor filme documentare pe teme activiste și civice, organizată de către Tinerii Mânioși. Însă, această proiecție nu a mai avut loc în cadrul Universității, pentru că aceasta din urmă, prin intermediul pazei și paznicilor de la poartă (și chiar a Poliției, de la un punct încolo), nu a facilitat accesul persoanelor care nu fac parte din UBB sau, mai mult, doar din facultățile ce își au sediul în corpul central al UBB (despre aberantul și arbitrariul acestor decizii a scris deja Mihai Goțiu, aici¹). În mod evident, întâmplarea a făcut înconjurul presei locale: ideea că Universitatea, presupus spațiu al autonomiei și gândirii critice, aruncă în stradă studenți veniți pentru o dezbatere liberă a oripilat opinia publică. Voi încerca în acest text să ofer o descriere a ceea ce s-a întâmplat, a motivațiilor și a mizelor ce se desprind din această situație. Dincolo de a fi doar o relatare a evenimentelor, îmi propun de asemenea să articulez un apel către studenți, în care să rezoneze ideile de egalitate și autonomie, în opoziție față de structura din ce în ce mai disciplinară/securitară a universității.

Contextul

Joi Mânioasă este un eveniment organizat de Tinerii Mânioși, în care se proiectează filme documentare pe diferite teme activiste – de la teme economice și sociale până la tema ecologice sau mișcări studentești – urmat de discuții critice pe baza temelor propuse de documentarele în cauză. Apoi, Tinerii Mânioși sunt un grup informal, non-ierarhic, format în urma protestelor de la începutul anului 2012, care militează pentru diverse cauze sociale, economice, politice sau ecologice. De asemenea, acest grup este atât reactiv (prin organizarea de proteste), cât și constructiv (detest cuvântul proactiv) prin organizarea de sesiuni de informare și dezbatere (Joi Mânioasă), construirea de comunități cu orientare post-capitalistă (Piața Autonomă Cluj, alături de Food not Bombs), militarea pentru re-distribuire a puterii decizionale locale prin intermediul bugetului participativ sau re-organizare comunitară pe baze egalitare. Un grup prin excelență lipsit de lideri sau de o unitate ideologică rigidă, dar cu spirit critic și cu un accept pus pe acțiune și solidaritate.

Joi Mânioasă se afla la a cea de-a optsprezecea ediției, care trebuia să aibă loc în sala X a Facultății de Istorie și Filosofie. Înainte de ediția din 21 martie, precedentele au fost organizate de asemenea în cadrul UBB, la facultățile de Geografie, Științe Politice, Litere sau Sociologie, acolo unde nu au fost întâmpinate probleme pentru buna desfășurare a evenimentului. Filmul care trebuia proiectat se numește Blokada, în care este descrisă ocuparea Facultății de Filosofie din Zagreb în anul 2009. Motivul ocupării facultăților în Croația (au fost aproape 20 de facultăți, vreme de peste o lună) era unul simplu: gratuitatea învățământului ca formă de a stopa neo-liberalizarea societății și aristocratizarea învățământului. Astfel, am depus o cerere pentru a proiecta filmul într-una din sălile Facultății de Filosofie, cea din care fac parte, știind din experiențele anterioare cu celelalte facultăți că un asemenea demers nu este decât o formalitate. În schimb, mi s-a cerut suplimentar un desfășurător al activităților (ca și cum descrierea „vizionarea și dezbatarea unui film documentar” lasă loc de prea multă imaginație) și acordul scris al unui profesor că girează pentru eveniment (?). Odată depășite aceste noi bariere, cererea pentru sală mi s-a aprobat de către direcția generală a Universității, între orele 20:00 și 22:00. Cu 20 de minute înainte de ora programată pentru începerea proiecției, paznicii din sediul central al UBB, alături de șefii pazei Universității, nu lasă studenții care nu fac parte din UBB dar nici, precum se poate bănuși, simpli cetățeni veniți pentru informare și dezbatere publică asupra temelor deschise de către film. Discuțiile iscate pe tema faptului că Universitatea este un spațiu public, deci deschis pentru toți, și un spațiu al dezbaterilor și analizelor despre ea însăși și societate în ansamblul ei au făcut ca spiritele să se încingă de partea șefilor pazei. Aceștia nu făceau decât să repete, fără să aducă nici măcar un articol de regulament interior ca argument, faptul că refuzul lor este fundamentat pe o directivă primită „de sus”. Arbitrariul acestei decizii a scandalizat pe toată lumea, la un moment dat un număr de persoane (toate femei) au fost bruscate și împinse cu forța afară din facultate (apropo, în caz că are cineva vreun dubiu, în afară

¹ <http://voxpublica.realitatea.net/politica-societate/universitatea-babes-bolyai-si-a-scos-aseara-studentii-in-strada-cu-politia-91460.html>

de poliție – și doar în momentul în care ar avea un ordin clar în sensul acesta – nimeni nu are voie să te atingă, împingă sau scoată cu forța dintr-o instituție publică).

Replica nu s-a lăsat așteptată, studenții prezenți în fața Universității, cei cărora nu le era permis accesul, s-au solidarizat și au început să îi chestioneze pe justițiarii de la pază. Cu un tupeu incredibil, șefii pazei negau că au bruscă pe cineva, iar între timp își schimbaseră discursul afirmând că „dacă domnul profesor care a girat pentru eveniment spune că poate să intre toată lumea, atunci intră toată lumea”. Evident, aceștia știau că, în tensiunea momentului, domnul profesor a considerat că nu e propice să intervină în mijlocul unui conflict în care nu a avut nici o implicare, alegând să plece. Imediat și-au făcut apariția și doi polițiști care au intrat în Universitate fără a prezenta, în mod evident, nici o legitimație, punându-se de o parte și de alta în interiorul clădirii pentru a asigura ordinea și protecția (?). Studenții postați în fața clădirii reclamă autonomia universității și faptul că poliția nu poate intra în mod legal în universitate decât la cererea scrisă a conducerii (oare conducerea lucra la ora aia?). Ne grupăm toți afară pentru a găsi soluții și pentru a ne vorbi unii altora... nemulțumirea plutește în aer. În decurs de 2 minute, am reușit să mutăm evenimentul la tranzit.ro, un spațiu artistic alternativ. Mesajul din fața Universității a fost unul simplu și de solidaritate: ori intrăm toți, ori nu intrăm nici unul. În mod spontan, oamenii încep să scandeze „rușine, rușine, rușine UBB!”.

Înainte de a aduce în discuție temele și problemele prezente în cadrul dezbaterii ulterioare filmului, trebuie să ne întrebăm de ce s-a întâmplat o asemenea situație? Care este motivul pentru care intrarea într-o instituție publică, cu o cerere aprobată pentru un eveniment public și în conformitate cu principiile de bază ale spațiului universitar, a devenit într-atât de problematică? Iar motivul este unul simplu: de la protestul organizat împotriva lui Gunther Verheugen la acordarea titlului de Doctor Honoris Causa (Costi Rogozanu a scris despre asta aici²). Da, unii dintre noi am fost atunci la protest, pentru a marca faptul că Universitatea oferă distincții academice pe considerente politice (iar asta nu e problemă în general, ci conform propriilor standarde de presupusă neutralitate politică a universității) și pentru că tipul, hai să fiu brutal, e o mizerie de lobbyist, demonstrat ca fiind în conflict de interese și făcând trafic de influență, care face jocurile marilor industrii, printre altele cele ale organismelor modificate genetic și gazelor de șist.

Ulterior acestui protest, UBB a devenit pur și simplu o fortăreață, accesul fiind permis numai pe bază de legitimație atunci când aveau loc evenimente publice de importanță în cadrul acesteia. Mihai Goțiu a relatat incidentele de la acordarea titlului de Doctor Honoris Causa ambasadorului Austriei, în care studenți și cadre didactice nu au fost lăsați să intre pentru a participa la cursurile avute în program. Grav, se poate spune, însă eu aș dori să vorbesc despre un alt eveniment organizat în cadrul UBB în aceeași zi de 21 martie (cea în care era programată proiecția noastră în UBB). La mijlocul zilei, vrând să mă asigur că proiectorul din sala cu pricina funcționează, după ce sunt legitimat de portar (nu pot să fac asta, ca doctorand nu am legitimație, dar sunt lăsat să intru) găsesc în universitate doi jandarmi. Jandarmi! Motivul? Marii afaceriști clujeni aveau o întâlnire importantă alături de Maria Grapini, ministrul delegat pentru IMM-uri. Fără a intra în prea multe detalii (găsiți aici³) aș dori doar să reproduc una dintre frazele demne de Orwell ale lui Vasile Iuga, asociat în cadrul unei firme de consultanță, cum că: „Ministerul pentru IMM trebuie să fie Ministerul Capitalului Românesc”. În cuvinte puține, o întrebare: Jandarmeria apără interesele capitalului în cadrul universității? Care ar putea fi explicația pentru prezența Jandarmeriei în cadrul unei instituții care se presupune că dispune de autonomie? De forța cărui dușman îi apărău pe acești antreprenori locali sau regionali?

Nevoia de spațiu autonom

Revenind la proiecție, vizionarea și discutarea documentarului s-a produs în spațiul tranzit.ro prin bunăvoința și disponibilitatea (imediată) a lui Attila Tordai. Înainte de începerea filmului, Raoul Weiss anunță faptul că trebuie să ne luptăm împotriva privatizării apei. Deși nu toată lumea a apreciat faptul că Raoul Weiss a vorbit din partea unui partid (PAS), toată lumea a acceptat faptul că privatizarea

² <http://voxpublica.realitatea.net/politica-societate/arena-v-a-luat-ochii-banii-v-au-luat-mintile-de-ce-si-a-meritat-o-verheugen-90485.html>

³ <http://ziuadecj.realitatea.net/economie/milionarii-ardealului-si-afacerile-lor-de-familie-galerie-foto-108612.html>

apei este o temă foarte importantă în jurul căreia trebuie să ne solidarizăm toți. Apoi, ulterior filmului, discuțiile au fost foarte vii, vorbindu-se despre faptul că universitatea a devenit o fabrică de diplome, studenții clienți și învățământul o marfă. De asemenea, s-a discutat și despre sistemul Bologna sau despre finanțarea facultăților pe cap de student (și competiția care se formează în jurul atragerii de studenți). Desigur, problemele discutate nu au fost toate „sistemice”, ci a fost vorba și despre doleanțe foarte concrete legate de plata burselor, lipsa criteriilor, asigurarea reducerilor pe transportul C.F.R. pentru doctoranzi sau problema locurilor din cămine.

Toate cele enumerate mai sus reprezintă, fără îndoială, probleme foarte importante, dar unul dintre aspectele recurente ale discuției a fost cel legat de faptul că Universitatea devine din ce în ce mai disciplinară, atât în ceea ce privește corpul, cât și mintea studentului. Camere de filmat pe toate holurile, săli închise cu cheia în universități, accesul permis discreționar în cadrul sediului central, problema separării căminelor în funcție de sex, prezența unei secții de poliție în cadrul unui cămin studentesc (căminul 14 din Hașdeu), sau modul în care paznicii sunt amendați de către poliție pentru că cineva a mers să discute (sau, ferească sfântul, să facă sex, o activitate în sinea ei reprobabilă) cu prietena/prietenul după ora 23:00 în cămin.

Un lucru a fost clar: a doua zi aveam să ne întâlnim, în număr cât mai mare, să depunem plângeri împotriva abuzurilor șefilor pazei și a conducerii universității prin intermediul acestora. Ideea de a merge toți împreună, ca un grup, a fost mult mai importantă decât depunerea de către fiecare, individual, a unei plângeri. Răspunsul UBB-ului de a doua zi, printr-un comunicat de presă, este halucinant. Mihai Goțiu discută despre asta aici⁴, însă, din punctul meu de vedere, nu menționează poate unul dintre cele mai importante aspecte ale problemei. Sigur, comunicatul abundă în neclarități și gândire ilogică (în plus, nu este semnat nominal), dar marea problema este asta: indiferent de orele între care se pot desfășura evenimente sau nu, cu prezența studenților sau nu, restricționarea studenților care nu sunt în UBB lezează grav drepturile oricărui cetățean român și implicit ale oricărui student non-ubbist. Universitatea Babeș-Bolyai este o instituție publică, finanțată din bani publici, deci din banii tuturor, nu numai din banii părinților care au copii studenți în UBB! Într-o asemenea universitate numai voința discreționară a conducerii contează și în nici un caz vocile care reclamă transformarea universității într-un bun comunal.

În ceea ce privește libertatea studenților de a dezbate în cadrul universității despre soarta și direcția acesteia, un lucru a fost clar: studenții nu sunt niciodată întrebați de nimic. Un nou concept de universitate se conturează în momentele în care angrenajul universitar actual scurt-circuitează: o universitate incluzivă, în care vocile studenților, profesorilor și personalului auxiliar să negocieze colectiv raporturile de putere cu „managerii” universității, de la decani până la senatori și rector. Încet, încet, universitatea devine un spațiu închis, o enclavă separată tot mai mult de societate în general și de comunitatea locală. Acest tip de *enclosure* (ca cele descrise de Marx în privința acumulării primitive) anulează cerința legitimă ca universitatea să fie un bun comunal, devălmaș, pentru toată lumea și în care toată lumea are acces. Ceea ce se întâmplă în prezent poate fi citit chiar în cheia unui asemenea proces de acumulare primitivă (una recurentă, continuă și nu concepută ca un eveniment temporal plasat la începuturile istorice ale capitalismului) în care întregul sistem educațional propune un model economic de dezvoltare, orientat către și subordonat de piață, dar închis față de orice altă formă alternativă. În loc ca sistemul educațional să pregătească studenții pentru viață, acesta îi pregătește mai degrabă pentru piață, a muncii ca viitori angajați sau piața liberă ca viitori antreprenori. Faptul că foarte mulți studenți depind de banii părinților menține la un nivel scăzut costul muncii lor în cadrul diferitelor joburi part-time sau full-time necesare reproducerii, favorizând firmele angajatoare. Din ce în ce mai mult, prezența în universitate și rămânerea în cadrul ei pe toată perioada presupune un anumit tip de statut socio-economic, mai ales a părinților.

La început a fost lupta

⁴ <http://voxpublica.realitatea.net/politica-societate/rusine-ubb-si-aberatiile-raspunsului-universitatii-babes-bolyai-acesta-nu-e-un-protest-nu-inca-91520.html>

Studentii prezenți în sală au resimțit nevoia de organizare, de solidarizare unul cu celălalt. Înainte să abordăm marile probleme ale universității nici nu ne cunoaștem între noi, nici nu avem spațiul în care să o facem. Cine suntem? De unde avem bani să ieșim la berea la care stăm acum la povești? Unde o să lucrezi? Ce abuzuri ți s-au întâmplat? Într-adevăr, *the personal is political*. Trebuie să începem să vorbim între noi și despre noi, nu doar de pe poziții principiale, ci ca ființe sexuale, întrupate, care respiră, simt, mănâncă, se joacă, muncesc sau fac cercetare. Aceste tipuri de probleme au nevoie de un spațiu autonom de tematizare, un spațiu pe care universitatea nu îl pune astăzi la dispoziție, în fuga ei neîncetată după profit și topuri 500. Nu putem să deplângem la nesfârșit situația în care ne aflăm numai prin baruri, biblioteci sau la colțuri de stradă. Astfel, trebuie să ne revendicăm un asemenea spațiu liber în interiorul universității, nu prin cereri timide, ci prin luptă!

Vremea petițiilor și rugămintilor față de șefi și directori trebuie să se sfârșească, studenții pot și trebuie să înceapă să se auto-organizeze. Desigur, suntem diferiți, avem capacități și aptitudini diferite, însă nu trebuie să concurăm pentru privilegii individuale, ci să conlucrăm pentru emancipare colectivă. Nu avem nevoie de lideri, elite sau de avangarde, ci de un proces deschis și participativ în care putem realiza împreună schimbările în privința problemelor pe care abia acum începem să le dezbatem și învățăm să le înțelegem. Nimeni nu îți poate spune că vocea ta nu este importantă în decizia asupra propriului tău viitor și al comunității tale. Exemplul lui Mihai Goțiu, participant la grevele din '95, este elocvent: majoritatea drepturilor de care ne bucurăm acum ca studenți nu au venit din bunăvoința rectorilor și miniștrilor, ci din lupta studențească, o luptă care, din păcate, nu mai bănuie memoria colectivă a studenților în ziua de azi.

Cred, pe o notă optimistă, că acest lucru începe să se schimbe astăzi. Acum o săptămână, doctoranzii POSDRU au protestat (e drept, maxim 20) pentru restanțele la plata burselor. Începutul de săptămână, care anunța noi solidarizări cu aceștia, a condus la rezolvarea de către conducere a problemelor cu bursele (până în ianuarie) și propunerea de prelungire a termenului de predare (din moment ce lipsa fondurilor a împiedicat cercetarea, mobilitatea sau pur și simplu subzistența doctoranzilor). Ecurile întâmplărilor de pe 21 martie au ajuns deja în Ungaria, la mișcarea studențească ce a ocupat facultatea ELTE (dar nu numai) și la mișcarea studențească din Croația (chiar și la realizatorul filmului *Blokada*, participant la ocuparea din Zagreb). Conexiunile internaționale se multiplică, solidaritatea ia locul atomizării și lipsei de încredere, iar nu doar studenții sunt nemulțumiți. Deja profesori din cadrul UBB-ului sunt nemulțumiți de modul în care facultatea se închide față de cei care îi conferă pur și simplu existența: studențimea. Studenții români trebuie să înceapă să ia parte la o dezbatere, ce-i drept autonomă, internațională asupra educației, pieței și societății în care trăim. Nu trebuie să mai acceptăm să fim infantilizați, spunându-ni-se că nu știm ce e mai bine pentru noi, că nu înțelegem cum merge piața, cum funcționează economia sau procesul legislativ. Iar dacă nu înțelegem, vrem să vorbim despre asta, nu să fim dați afară. Există o singură lume, deci o singură luptă: studenți din toată lumea, auto-organizați-vă!

Biblioteca Anarhistă

Alexandru Boguș
Universitatea închisă și dușmanii ei
27 martie 2013

Preluat la 27.03.2023 de la <http://www.criticatac.ro/>

ro.theanarchistlibrary.org